

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Якісні методи в соціологічних дослідженнях

Шифр та назва спеціальності
054 – Соціологія

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Соціологія управління

Кафедра
Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти
Бакалавр

Тип дисципліни
Спеціальна (фахова), Вибіркова

Семестр
8

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Григор'єва Світлана Василівна

svitlana.grygoryeva@khpi.edu.ua

Старший викладач кафедри соціології і публічного управління (НТУ «ХПІ»)

Авторка понад 44 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Основи демографії», «Соціологія культури», «Соціологія споживання й практики управління», «Риторика», «Соціальна статистика», «Якісні методи в соціологічних дослідженнях».

Детальніше про викладача на сайті кафедри:

<https://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/>

Загальна інформація

Анотація

Курс націлений на формування у студентів комплексних знань про теоретичні засади методології якісних досліджень в соціології, всебічних знань якісних методів та стратегій якісного соціологічного дослідження, а також практичних навичок використання якісної методології.

Мета та цілі дисципліни

В результаті вивчення курсу студенти повинні знати теоретичні витоки та напрямки якісної соціологічної методології, правила та прийоми планування якісного емпіричного дослідження, вміти аналізувати якісну інформацію за допомогою сучасних методичних підходів.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації.. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

СК01. Здатність оперувати базовим категоріальнопонятійним апаратом соціології

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК05. Здатність самостійно планувати, організувати та проводити соціологічне дослідження

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців.

Результати навчання

РН09. Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.

РН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

РН11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 20 год., практичні заняття – 10 год., самостійна робота – 60 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: "Загальна соціологія", "Методологія та методи соціологічних досліджень", "Комп'ютерні технології організації соціологічних досліджень".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремими темами викладаються в проблемній формі). Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть дослідження, виміри та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії або ділової гри.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Якісні методи у системі соціологічного знання.

Пізнавальні можливості якісних методів: галузі застосування та межі використання. Якісні та кількісні методи у соціологічному дослідженні. Теоретичні основи та витоки якісних досліджень. Соціологічні теорії, що стали основою формування якісної методології, їх основні поняття.

Тема 2. Логіка якісного соціологічного дослідження.

Як сформулювати дослідження в якісному дослідженні, вибрати метод збору даних та аналізу інформації. Етапи реалізації якісного дослідження. Поведінка соціолога у полі. Зберігання польової інформації.

Тема 3. Кейс-стаді (дослідження окремої спільності) як стратегія якісного соціологічного дослідження.

Що таке кейс-стаді? Пізнавальні можливості кейс-стаді, коли й у яких випадках соціологи вдаються до цієї стратегії. Етапи проведення кейс-стаді. Методи збору інформації, що використовуються в кейс-стаді та їх комбінація. Приклади конкретних досліджень здійснені методом кейс-стаді.

Тема 4. Етнографічне дослідження та біографічний метод.

Етнографічне дослідження: специфіка та межі застосування. Методи збирання інформації в етнографічному дослідженні. «Щільний опис». Етапи проведення етнографічного дослідження. Етичні проблеми етнографічного дослідження. Біографічний метод: специфіка інформації, що отримується за його допомогою. Типи та способи конструювання біографії. Ідентичність та біографія. Методи збирання інформації у біографічному методі. Етапи соціологічного дослідження із використанням стратегії біографічного методу.

Тема 5. Аналіз дискурсу.

Дискурс, репрезентація, ідеологія – основні підходи. Джерела дискурсів та споживачі дискурсів. ЗМІ як транслятор дискурсу. Сфери застосування аналізу дискурсу. Дослідницька стратегія: реконструкція дискурсу, основні етапи та методи.

Тема 6. Метод інтерв'ю.

Інтерв'ю в соціологічному дослідженні, вибірка, пошук інформантів, типи інтерв'ю, путівник, типи питань в інтерв'ю та їх послідовність, фіксація даних, транскрибування, зберігання даних.

Тема 7. Фокус-група.

Фокус-група як форма групового інтерв'ю. Поняття групової динаміки, техніки керування груповою динамікою, ведення фокус-групи. Типи питань для фокус-групи та їх послідовність. Форми фіксації даних, транскрибування, зберігання даних.

Тема 8. Метод спостереження та аналіз документів.

Типи спостережень, специфіка інформації, що отримується при спостереженні. Позиція спостерігача. Вхід у поле, вибір ключових інформантів. Ведення польових нотаток. Щоденник спостереження. Вихід із поля. Документ як джерело інформації у соціологічному дослідженні. Типи документів. Специфіка інформації, що отримується з різних типів документів. Комбінування методу аналізу документів та інших методів у якісному дослідженні. Візуальні документи, типи візуальних документів. Візуальна інформація, техніка аналізу візуальної інформації.

Тема 9. Аналіз та первинний опис даних, отриманих у якісному дослідженні.

Загальні засади аналітичного опису. Транскрипт та вибір одиниці аналізу тексту. Первинне кодування: секвенції та коди; відкрите, осьове та вибіркоче кодування. Щільний опис, аналітичні нотатки. Категорії та субкатегорії. Метод аналітичної індукції. Сходження до теорії. Способи теоретизації у якісному дослідженні. Етапи аналізу та інтерпретації даних. Подання даних у публікації.

Тема 10. Якісні методи у маркетингових дослідженнях та в дослідженні окремих груп.

Типи маркетингових досліджень. Стратегії та етапи дослідження поведінки споживачів. Сукупність методів у маркетинговому дослідженні. Місце якісних методик. Фокус-група та інтерв'ю у дослідженні поведінки споживачів. Якісні методи у гендерних дослідженнях. Об'єкт вивчення - "невидимі" сфери соціальної реальності: сексуальність, поділ домашньої праці, сімейні відносини, домашнє насильство, влада. Біографічний метод у гендерних дослідженнях. Дослідження сімейних зв'язків. Гендер та дискурсивні розпорядження (ЗМІ, масова, культура, реклама). Якісні методи у дослідженнях маргінальних, «закритих» та важкодоступних соціальних груп. Типи важкодоступних для дослідника соціальних груп. Дослідницькі питання щодо цих груп. Доступ до поля, проблема довіри інформантів, позиція соціолога. Біографічний метод у дослідженнях «закритих» груп. Кейс-стаді, етнографічне дослідження.

Теми практичних занять

Тема 1. Якісні методи у системі соціологічного знання.

Пізнавальні можливості якісних методів: галузі застосування та межі використання. Якісні та кількісні методи у соціологічному дослідженні. Теоретичні основи та витоки якісних досліджень. Соціологічні теорії, що стали основою формування якісної методології, їх основні поняття. Як сформулювати дослідження в якісному дослідженні, вибрати метод збору даних та аналізу інформації. Етапи реалізації якісного дослідження. Поведінка соціолога у полі. Зберігання польової інформації.

Тема 2. Метод кейс-стаді, етнографічне дослідження та біографічний метод.

Що таке кейс-стаді? Пізнавальні можливості кейс-стаді, коли й у яких випадках соціологи вдаються до цієї стратегії. Етапи проведення кейс-стаді. Методи збору інформації, що використовуються в кейс-стаді та їх комбінація. Приклади конкретних досліджень здійснені методом кейс-стаді. Етнографічне дослідження: специфіка та межі застосування. Методи збирання інформації в етнографічному дослідженні. «Щільний опис». Етапи проведення етнографічного дослідження. Етичні проблеми етнографічного дослідження. Біографічний метод: специфіка інформації, що отримується за його допомогою. Типи та способи конструювання біографії. Ідентичність та біографія. Методи збирання інформації у біографічному методі. Етапи соціологічного дослідження із використанням стратегії біографічного методу.

Тема 3. Аналіз дискурсу, метод інтерв'ю та фокус-група.

Дискурс, репрезентація, ідеологія – основні підходи. Джерела дискурсів та споживачі дискурсів. ЗМІ як транслятор дискурсу. Сфери застосування аналізу дискурсу. Дослідницька стратегія:

реконструкція дискурсу, основні етапи та методи. Інтерв'ю в соціологічному дослідженні, вибірка, пошук інформантів, типи інтерв'ю, путівник, типи питань в інтерв'ю та їх послідовність, фіксація даних, транскрибування, зберігання даних. Фокус-група як форма групового інтерв'ю. Поняття групової динаміки, техніки керування груповою динамікою, ведення фокус-групи. Типи питань для фокус-групи та їх послідовність. Форми фіксації даних, транскрибування, зберігання даних.
Тема 4. Метод спостереження, аналіз документів та аналіз та первинний опис даних, отриманих у якісному дослідженні.

Типи спостережень, специфіка інформації, що отримується при спостереженні. Позиція спостерігача. Вхід у поле, вибір ключових інформантів. Ведення польових нотаток. Щоденник спостереження. Вихід із поля. Документ як джерело інформації у соціологічному дослідженні. Типи документів. Специфіка інформації, що отримується з різних типів документів. Комбінування методу аналізу документів та інших методів у якісному дослідженні. Візуальні документи, типи візуальних документів. Візуальна інформація, техніка аналізу візуальної інформації. Загальні засади аналітичного опису. Транскрипт та вибір одиниці аналізу тексту. Первинне кодування: секвенції та коди; відкрите, осьове та вибіркоче кодування. Щільний опис, аналітичні нотатки. Категорії та субкатегорії. Метод аналітичної індукції. Сходження до теорії. Способи теоретизації у якісному дослідженні. Етапи аналізу та інтерпретації даних. Подання даних у публікації.

Тема 5. Якісні методи у маркетингових дослідженнях та в дослідженні окремих груп.

Типи маркетингових досліджень. Стратегії та етапи дослідження поведінки споживачів. Сукупність методів у маркетинговому дослідженні. Місце якісних методик. Фокус-група та інтерв'ю у дослідженні поведінки споживачів. Якісні методи у гендерних дослідженнях. Об'єкт вивчення - "невидимі" сфери соціальної реальності: сексуальність, поділ домашньої праці, сімейні відносини, домашнє насильство, влада. Біографічний метод у гендерних дослідженнях. Дослідження сімейних зв'язків. Гендер та дискурсивні розпорядження (ЗМІ, масова, культура, реклама). Якісні методи у дослідженнях маргінальних, «закритих» та важкодоступних соціальних груп. Типи важкодоступних для дослідника соціальних груп. Дослідницькі питання щодо цих груп. Доступ до поля, проблема довіри інформантів, позиція соціолога. Біографічний метод у дослідженнях «закритих» груп. Кейс-стаді, етнографічне дослідження.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді розробки програми соціологічного дослідження з використанням якісних методів та представлення його як презентації за двома або більше темами курсу, які студент вільно обирає з числа тем, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент здійснює бібліографічний пошук, складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь, опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (20 балів), що додаються до загального рейтингу.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Навч. посіб. — К.: Наук. думка, 2016. — 232 с.
2. Борисова Ю.В. Методологія та методи соціальних досліджень: Навч. посіб. – К.: ДЦССМ, 2019
3. Alasuutari Pertti, Leonard Bickman, and Julia Brannen The SAGE Handbook of Social Research Methods. London : SAGE Publications Ltd, 2008.
4. Мазурик О. В., Єрескова Т. В., Никифоренко Н. О. Методологія та методи соціологічних досліджень: практикум. Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. 232 с.
5. Вербець В.В. Соціологія: теоретичні та методичні аспекти: Навч. метод. посіб./ Рівне:РДГУ, 2005. – 202 с.
6. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с.

7. Як провести соціологічне дослідження: методичні рекомендації / Упоряд. та заг. ред. О.М.Балакіревої та О.О. Яременка. – К.: Державний ін.-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 264 с.
8. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. Київ: КиєвоМогилянська академія, 2017. 342 с.
9. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник / За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К., Іванова В. Київ: Кондор, 2018. 256 с.
10. Якісні дослідження в соціологічних практиках: навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: Інститут соціології НАНУ, 2009 400 с. https://i-soc.com.ua/assets/files/library/g_s_ok.pdf
11. Гоманюк М.А. Інтерв'юєр у масовому опитуванні. Кишеньковий навчально-методичний посібник. – Херсон : Гілея, 2013. – 84 с.

Додаткова література:

1. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та прикладні аспекти оцінювання: [монографія] / за ред. Е. М. Лібанової; Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. Умань: Видавець «Сочінський». 2012. 312 с.
2. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. – Т.1. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – [Електронний ресурс]
http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf
3. Кодекс професійної етики соціолога. Затверджений П'ятим з'їздом Соціологічної асоціації України. 20 травня 2004 року. Київ
4. Пацкун Т. В. Інформаційні технології в управлінні.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді іспиту (20%) та поточного оцінювання (80%).
Іспит: два теоретичних питання або тестові завдання за темами курсу.
Поточне оцінювання: 2 онлайн тести за модулями (20%), індивідуальні завдання/проекти (презентації) (20%) та тестові завдання по кожному практичному заняттю (40%)

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

30.06.2023

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Марина БІРЮКОВА

30.06.2023

